

DIGITALIZATION AND FINANCIAL EDUCATION IN EDUCATIONAL MANAGEMENT. NEW PEDAGOGICAL PERSPECTIVES**DIGITALIZARE ȘI EDUCAȚIE FINANCIARĂ ÎN MANAGEMENTUL EDUCAȚIONAL. NOI PERSPECTIVE PEDAGOGICE****Victoria Nicoleta ALGEORGE**victoria.nicoleta.algeorge@gmail.comCoordontator științific: **Iuliana CENAR**, ORCID ID: 0000-0001-8476-0178cenar_iuliana@uab.ro

Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, România

Abstract. *The topic of this article is the perspective of digital education in Romania and the process of achieving financial literacy in schools, in line with the initiatives of the European Union and the national ones in Romania. Digitization has been possible in recent years due to the rapid progress of information and communication technologies (ICT) as well as their use by more and more individuals in their own households. Currently, global industrial expansion has brought extraordinary material benefits and opportunities for the quality of life, but on the other hand, studies show that progress in integrating technology into education remains small. Not all of the primary and secondary schools have broadband connections and not all teachers have the skills and confidence to use digital tools in teaching-learning-assessment. Thus, the digitalization of financial education as a natural result of national implementation programs and policies depends largely on technological advancement, the consolidation of digital systems and equipment for schools and children in Romania.*

This article focuses on digital and financial education, on the digitization of the educational process at the transversal level of technology, in all educational process, by implementing policies for acquiring, increasing and improving digital skills. I analyzed educational policies and laws in this regard and went through the perspective of specialized literature in terms of digitization and financial education.

Key words: *education, digital education, financial education, educational management, modern education*

JEL: M40, M41**Introducere**

Tema articolului de față vizează analizarea perspectivei educației digitale și financiare în România și nivelul alfabetizării financiare la elevi în consonanță cu inițiativele și proiectele propuse de Uniunea Europeană. În România digitalizarea din ultimii ani a fost posibilă datorită progresului rapid al tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC), precum și de utilizarea acestora de către tot mai mulți indivizi în cadrul propriilor gospodării. În același timp, lipsa unor strategii de implementare a educației financiare în școli în contextul difitalizării este o realitate tot mai cunoscută.

Competențele digitale în educație și alfabetizarea educației financiare în contextul actual al erei informaționale presupun reconfigurări educaționale la nivel de structură, conținut și curriculum, astfel încât rolul școlii este indispensabil în tot acest proces. Această nouă realitate restabilește tot procesul de predare-învățare-evaluare la care iau parte elevii, iar strategiile educaționale utilizate de profesor în interacțiunea cu aceștia în contextul societății actuale au menirea de a ține pasul cu noul concept atribuit educației – tehnologia. „Intersetarea educației cu tehnologiile educaționale, de comunicare și digitale a permis individualizarea a trei roluri dinstincte pe care tehnologia le poate juca în această relație (Ceobanu, Cucuoș, Istrate, & Pânișoară, 2020, p. 23): 1 – *mediu* în care se pot desfășura

secvențe ale actului educațional, dar și *resursă* pentru educație; 2 – *facilitator pentru managementul educației* la diferite niveluri; 3 – *facilitator al livrării conținuturilor* sub diferite forme, fapt care implică, în mod evident, o regândire a unora dintre principiile de bază ale actului educațional. În același timp, abordarea educației financiare din perspectiva digitalizării „nu poate fi posibilă fără recrearea celor două instituții centrale – afacerile și educația – care au fost propovăduitorii de bază ai modului de a vedea lumea și a setului de deprinderi din era industrială” (Senge, 2016, p. 49).

Alfabetizarea educației financiare este considerată drept un contributor important pentru bunăstarea financiară în general și în mod particular, în cadrul școlii, constituie una dintre politicile de educație adoptate la nivel global pentru dezvoltarea unor competențe financiare necesare de care au nevoie elevii. Adaptată la contextul erei informaționale, educația financiară poate fi studiată în școală atât în format tradițional, dar mai ales utilizând noile tehnologii precum platforme educaționale, grupuri de comunicare sau sisteme de învățământ de tip open-source.

Digitalizarea în educație. Scurtă contextualizare și revizuirea literaturii de specialitate

Printre cele mai de impact și reprezentative caracteristici ale societății actuale este avansul tehnologiei și noile mijloace de comunicare și învățare. Educația digitală reprezintă o paradigmă care urmează variate cursuri de aplicare inovativă cu efecte puternice asupra personalității practicanților pe termen scurt, mediu și lung. În acest context, învățarea mediată tehnologic are câteva caracteristici precum: *rolul de mediator al tehnologiei* pentru atingerea obiectivelor de învățare; în contextul acestui tip de învățare, convingerile, cunoștințele, practicile și mediul se găsesc în *relații puternice de interinfluențare*; în contexte de învățare mediate tehnologic, rolul cadrelor didactice este acela de a ajuta la *optimizarea rezultatelor și experiențelor de învățare prin implementarea cu intenție a tehnologiei*; combinațiile diverse de forme tehnologice influențează *interpretarea, crearea și interrelaționarea sensurilor învățării*; modul în care sunt utilizate tehnologiile poate influența și amplifica sentimentul apartenențe la o comunitate educațională (Bower, 2019, p. 1036). Toate aceste coordonate și infuzarea tot mai accentuată a tehnologiei în educație impun un nou timp de învățare – învățare electronică și conduc la o nouă modalitate de livrare a conținuturilor educaționale prin tehnici variate, instrumente și abordări netradiționale, pentru gestionarea și evaluarea procesului de învățare. Totuși, alți cercetători atrag atenția asupra potențialelor efecte negative ale renunțării la formele clasice de predare-învățare, datorită vitezei prea mare de transmitere a informației, care poate interfera cu învățarea de profunzime. Educația ca proces a previzualizat dintodeauna potențialitatea educației online, iar azi asistăm la desfășurarea unui proces de digitalizare și globalizare a educației atât din punct de vedere structural cât și organizațional. Transformarea digitală are un enorm potențial în domeniul educației, care este pe punctul de a trece prin schimbarea cea mai substanțială de la introducerea învățământului obligatoriu.

Conform unor estimări realizate de World Economic Forum, 65 % dintre copiii care intră în prezent în școala primară vor ajunge să lucreze în noi tipuri de locuri de muncă, care acum nici nu există¹⁶. Departe de a limita rolul profesorului în procesul e-learningului, deoarece interacțiunea umană și competențele cadrelor didactice sunt indispensabile digitalizării educației, în procesul creării unei culturi organizaționale inspirate tot mai mult din lumea afacerilor și a integrării în învățământ a noilor tehnologii informaționale. Toate aceste schimbări au condus la reinterpretări mai largi în planul educației și la apariția conceptului de pedagogie digitală. Avansul tehnologic aduce schimbări și la nivelul competențelor digitale ale cadrelor didactice, care se confruntă cu cerințe și schimbări rapide în dezvoltarea competenței digitale.

¹⁶ <https://reports.weforum.org/future-of-jobs-2016/chapter-1-the-future-of-jobs-and-skills/>

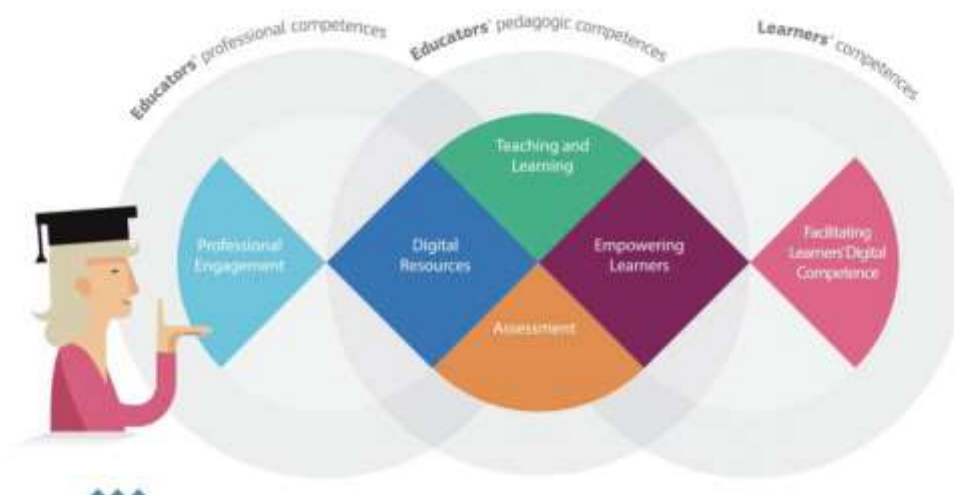

Figura 1. Competențe digitale ale educatorilor

(https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcomp_en)

Conform acestui cadru conceptual, Comisia Europeană a publicat în anul 2017 un set de competențe digitale cheie pentru educatori în contextul avansării tehnologiei digitale: 1 – Implicare profesională; 2 – Resurse digitale; 3 – Predare și învățare; 4 – Evaluare; 5 – Abilitatea educabililor; 6 – Facilitarea competențelor digitale ale educabililor;

Digitalizare în educație – Context național și european

Digitalizarea sistemului de educație din România a debutat în anul 2016 odată cu lansarea programului Administrației Prezidențiale „România Educată”. Ulterior, în anul 2020, Raportul DESI al Comisiei Europene pentru România 2020 precizează că nu este clară măsura în care România a realizat angajamentele prevăzute în strategie (Strategia Națională privind Agenda Digitală pentru România 2020)¹⁷ și situează țara noastră pe locul 26 din cele 28 de state membre ale UE în cadrul Indicelui economiei și societății digitale (DESI) pentru 2020.

Totodată, în anul 2021 Comisia Europeană a publicat Planul de Acțiune pentru Educația Digitală 2021-2027 reînnoit, ca semn de de sprijinire a adaptării sustenabile și eficiente a sistemelor de educație și formare ale statelor membre ale UE la era digitală. Educația în contextul actual a fost influențată și de această criză precum și de fenomenul firesc de globalizare, de unificare și compatibilizare a practicilor, de experimentare a unei educații noi. „Este un semn de racordare a lumii la un sens mai profund, de depășire a limitelor proprii, de pregătire a terenului pentru trăirea laolaltă a indivizilor, comunității, omenirii” (Cucuș, 2014, p. 76). Digitalizarea sistemului de educație din România vizează rolul educației digitale ca element cheie în procesul de predare-învățare-evaluare indiferent de disciplina avută în vedere și vizează atingerea unor obiective majore.

Pentru atingerea acestor obiective, planul de acțiune UE stabilește două domenii prioritare:

1. Încurajarea dezvoltării unui ecosistem de educație digitală de înaltă performanță

Acest lucru include:

- infrastructură, conectivitate și echipamente digitale;
- o planificare și o dezvoltare eficientă a capacităților digitale, inclusiv capacități organizaționale actualizate;
- profesori și formatori motivați și competenți în domeniul digital;

¹⁷ <https://www.edu.ro/sites/default/files/SMART.Edu%20-%20document%20consultare.pdf>

- un conținut educațional de înaltă calitate, instrumente accesibile și platforme securizate care respectă standardele de confidențialitate electronică și de etică;

2. Dezvoltarea aptitudinilor și competențelor digitale relevante pentru transformarea digitală

Acest lucru implică:

- aptitudini și competențe digitale de bază de la o vârstă fragedă;
- alfabetizare digitală, inclusiv pentru combaterea dezinformării;
- formare în informatică;
- o bună cunoaștere și înțelegere a tehnologiilor care necesită o utilizare intensivă a datelor, cum ar fi inteligența artificială (IA);
- competențe digitale avansate care să sporească numărul de specialiști în domeniul digital;
- garantarea unei reprezentări echilibrate a fetelor și a tinerelor în studiile și profesiile din sectorul digital;

Educație financiară în România în contextul digitalizării

În anul 2014 România era țara cu cea mai mare pondere a persoanelor care apelează la împrumuturi. 45,7% dintre români au împrumutat bani în anul 2014, mult peste media zonei Euro, de 35,4%, aceasta pondere fiind la fel de mare în zonele rurale și în rândul populației cu acces scăzut la educație.¹⁸ Pe de altă parte, dezvoltarea și implementarea programelor de educație financiară în școli necesită implicarea mai multor părți interesate din medii diverse. În acest sens, este important ca guvernul și autoritățile publice relevante să-și asume un rol de conducere și coordonare a unor strategii de alfabetizare și educare financiară (OECD, 2014). Majoritatea strategiilor de educație financiară vizează tinerii printre grupurile țintă cheie. Acestea urmăresc introducerea educației financiare în programa școlară și proiectarea cadrelor de învățare dedicate. „În primul rând, în timp ce educația financiară se referă la toate vârstele, educația tinerelor generații pe probleme financiare a devenit cu atât mai importantă cu cât probabil că acestea vor suporta mai multe riscuri financiare și se vor confrunta cu produse financiare din ce în ce mai complexe și mai sofisticate decât părinții lor” (OECD, 2014, p. 9). Informatizarea învățământului și noile tehnologii conduc la o pluralizare a informațiilor, iar a învăța în noile condiții, capătă alte dimensiuni, astfel că pe lângă autoritățile publice relevante, școala, ca instituție care educă, are rolul de îndrumător prin care îi poate ajuta pe elevi să navigheze inteligent în noile spații informaționale, convertind cunoștințele în bune practici pentru viitor.

Procesul de digitalizare a educației financiare a cunoscut, mai ales în ultimii ani o accelerare a implementării noilor tehnologii, astfel încât cursurile tradiționale au fost adaptate, pentru a putea fi susținute digital din mediul școlii direct în casele elevilor. Astfel, educația online poate fi considerată o parte integrantă a învățământului de masă, iar interesul pentru programe de educație financiară pentru tineri cunosc o tot mai mare deschidere, astfel încât există tot mai multe dovezi că cei cu cunoștințe financiare mai înalte sunt mai capabili să-și gestioneze banii, să participe la piața de valori și să aibă rezultate mai bune la alegerea portofoliului și că sunt mai capabili să aleagă fonduri mutuale cu comisioane mai mici” (Hastings & Tejada-Ashton, 2008). Pe de altă parte, lipsa strategiilor de implementare a unor programe de educație financiară la nivel național pentru elevi îngreună mult acest proces.

¹⁸ OECD (2016), Financial education in Europe: Trends and Recent Development, OECD Publishing

Programul de educație financiară în România propus la nivelul instituțiilor de învățământ este regăsit prin introducerea Legii nr. 273/16/11/2021, care este o completare a Legii Educației Naționale prin care elevii vor studia educație financiară și educație juridică la școală începând cu anul școlar 2022-2023. În acest sens, analiza problematicii educației contemporane din România cunoaște noi dimensiuni precum introducerea de noi educații, cum este și cea financiară sau educația ecologică, educația pentru participare, educația pentru comunicare, educația economică, etc. Ca modalități practice de introducere a noilor educații, sunt menționate trei posibilități (Văideanu, 1988):

1. Prin introducerea de noi discipline centrate pe un anumit tip de educație;
2. Prin crearea de module specifice în cadrul disciplinelor tradiționale;
3. Prin tehnica *approche infusionnelle* (prin infuziunea cu mesaje ce țin de noile conținuturi în disciplinele „clasice”;

Educația financiară vizează ca fiind o nouă disciplină introdusă în sistemul educațional românesc, care răspunde unei nevoi actuale și firești prin care se urmărește pregătirea în special a tinerilor pentru o adecvare la lumea bunurilor și la lumea muncii. „Un astfel de tip de educație poate fi conceput ca o pregătire pentru viața de familie, pentru utilizarea bugetului personale, în condițiile în care viața economică este foarte dinamică. Cu explicații adiacente, cu termeni de specialitate, cu practici economice de bază, cu atitudini corespunzătoare, cu o gândire economică fundamentală, cu un ideal economic, constituie o ipostază a pregătirii generale” (Cucoș, 2014, pp. 69-70).

Din perspectiva managementului educațional, un astfel de proiect de alfabetizare financiară evidențiază importanța adaptării curriculumului, a instrumentelor pedagogice și a resursele școlare existente astfel încât toate acestea să fie valorificate și să răspundă nevoilor tinerilor de educație financiară. „Școlile au, de asemenea, potențialul de a ajunge la părinți, profesori și de a disemina obiceiuri financiare solide în comunitatea mai largă. Ultimii doi ani de criză sanitară au adus numeroase provocări în multe sectoare din societate, iar unul dintre ele este și educația. Școala oferă un context relevant pentru a dezvolta o predare de înaltă calitate și o învățare eficientă” (OECD, 2014). Pe de altă parte, din punct de vedere structural și organizațional asistăm la „întronarea unor modele ce transcend particularitățile lingvistice, religioase și culturale ale țărilor sau regiunilor. Pe întreaga planetă se desfășoară strategii similare de formare, generate de aceleași inflexiuni economice, ideologice sau politice” (Cucoș, 2014, p. 75). În acest sens, potrivit unui studiu realizat de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, în România s-a identificat o lipsă de strategii pentru implementarea unor programe de educație financiară la nivel național.

Tabel nr.1 Strategii naționale privind educația financiară în Europa

Stadiul strategiei naționale pentru educație financiară	Număr	Țări
Strategia națională este în curs de actualizare sau o a doua strategie națională este în curs de implementare	5	Cehia, Țările de Jos, Slovacia, Spania, Regatul Unit
O (primă) strategie națională este în curs de implementare	9	Belgia, Croația, Danemarca, Estonia, Irlanda, Letonia, Portugalia, Slovenia, Suedia
Se lucrează activ la elaborarea unei strategii naționale	3	Franța, Polonia, România
Se planifică elaborarea unei strategii naționale	2	Austria, Italia

Sursa: OECD (2016), *Financial education in Europe: Trends and Recent Development*, OECD Publishing, Paris, p.26
https://read.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/financial-education-in-europe_9789264254855-en#page1

Tot procesul educației digitale are un impact major asupra sistemelor de învățământ, asupra cadrelor didactice, a studenților, familiilor, și instituțiilor școlare și inclusiv asupra posibilității creării contextului. Lipsa unor strategii educaționale la nivel național este o realitate, pe care studiile o expun încă din anii 2016. În plus, procesul digitalizării scoate la suprafață inegalitățile din cadrul societății, astfel că multe școli din zonele rurale sau copii din medii defavorizate nu au acces la educație online. Pe de altă parte, (OECD, 2014), (Organisation for Economic Co-operation and Development) recomandă încă din 2005 ca educația financiară să înceapă la școală, iar principalele două motive care stau la baza acestei recomandări sunt importanța concentrării pe tineret și eficiența furnizării de educație financiară în școli.

Provocări pedagogice în contextul digitalizării noilor educații precum Educația Financiară. Pe plan educativ, în contextul digitalizării exclusive a educației toate sistemele de învățământ cunosc procese de înnoire și reformare. Mai ales în perioada crizei sanitare s-au pus în lumină adevăratele provocări ale învățământului digitalizat. Provocările educației au evidențiat faptul că „digitalizarea ad-hoc ar trebui considerată o măsură temporară pentru educația la distanță. Pentru a fi pregătiți pe viitor, trebuie să tragem învățăminte din ceea ce s-a întâmplat, să dezvoltăm o metodologie solidă și să susținem învățarea sistematică la distanță, începând cu pregătirea cadrelor didactice și luarea unor măsuri care să garanteze accesibilitatea pentru toți copiii, inclusiv pentru cei cu dizabilități”¹⁹. Nu toate școlile primare și secundare dispun de conexiuni în bandă largă și nu toate cadrele didactice au competențele și încrederea de a utiliza instrumentele digitale în activitatea lor de predare – învățare – evaluare. Îmbunătățirea educației și a competențelor digitale ale cadrelor didactice, reprezintă, așadar, un element-cheie al viziunii generale pentru transformarea digitală în Europa. Pentru a atinge un maxim de eficiență și sustenabilitate, inovarea în educație trebuie susținută prin programe legislative, programe de formare pentru profesori și activități integrate în obiective didactice clare. Totodată provocările și coordonatele acestui spațiu polimorf vizează și cum se pot utiliza cel mai bine mijloacele digitale pentru a atinge obiectivele în materie de educație. Progresul înregistrat în privința integrării tehnologiei în educație continuă să fie mic. Nu toate școlile primare și secundare dispun de conexiuni în bandă largă și nu toate cadrele didactice au competențele și încrederea de a utiliza instrumentele digitale în activitatea lor de predare – învățare - evaluare.²⁰ Potrivit unui studiu Eurostat, în 2019, patru din cinci tineri (80%) cu vârste cuprinse între 16 și 24 de ani în Uniunea Europeană (UE) aveau abilități digitale de bază sau peste acestea. Cifra este cu 24 de puncte procentuale (pp) mai mare decât ponderea persoanelor cu vârste cuprinse între 16 și 74 de ani (56%).

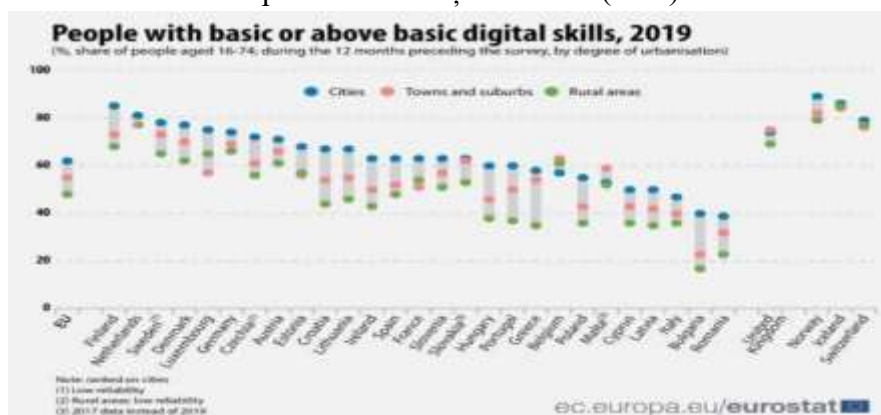

Figura 3. Competențe digitale în anul 2019

¹⁹ file:///C:/Users/Nico/Downloads/EPPGroup_PositionPaper_EducationDEra_RO.pdf

²⁰ <https://www.edu.ro/sites/default/files/SMART.Edu%20-%20document%20consultare.pdf>

Tinerii din România sunt pe ultimul loc în UE la acest capitol, doar 56% dintre ei având competențe digitale de bază sau peste nivelul de bază, arată datele publicate de Eurostat. Această realitate susține încă o dată nevoia și importanța investiției în dezvoltarea competențelor digitale la elevi și studenți. În aceeași ordine de idei, tot printr-un studiu Eurostat se evidențiază cum din anul 2016 până în anul 2021, ponderea gospodăriilor din UE cu acces la internet a crescut la 92 %, cu aproximativ 20 de puncte procentuale mai mare decât în 2011 (72 %). Studiul arată de asemenea și diferențele dintre statele UE referitor la gospodăriile care au acces la calculatoare și cele care nu au.

Figura 4. Accesul la internet a gospodăriilor din UE în perioada 2016-2021

Acest articol prezintă date statistice recente privind mai multe aspecte diferite ale economiei și societății digitale din Uniunea Europeană (UE), concentrându-se pe disponibilitatea tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC) și utilizarea acestora de către indivizi și în cadrul propriilor gospodării.

Concluzii

Prin structură, conținut și obiective, educația trebuie să răspundă continuu cerințelor realității societății naționale și internaționale și de a asigura neconținut funcția de adaptare și autoreglare față provocările societății. În *Școli care învață* Peter Senge (2016) susține că școala nouă este asemenea unui sistem viu, cu o dimensiune dinamică, iar învățarea poate produce transformare și inovare atunci când toți actorii actului didactic sunt implicați. Digitalizarea și introducerea de noi educații, cum este și educația financiară constituie o provocare educațională, corelată cu strategii naționale și europene. Lipsa unor strategii educaționale la nivel național este o realitate, pe care studiile o expun încă din anii 2016. În plus, procesul digitalizării mai scoate la suprafață inegalitățile din cadrul societății, astfel că multe școli din zonele rurale sau copii din medii defavorizate nu au acces la educație online, în acest fel fiind dificil de implementat programe de educație financiară.

Planul de acțiune pentru educația digitală 2021-2027 reprezintă o activitate de progres de sincronizare a educației cu politicile europene a adaptării eficiente a sistemelor de educație digitală ale statelor membre din UE. Necesitatea acestor acțiuni constă în faptul că transformarea digitală a schimbat societatea și economia. În plus, realitatea din ultimii doi ani caracterizată în principal de criza Covid a evidențiat provocările sistemelor de educație și formare legate de capacitățile digitale ale instituțiilor educative. Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) în 2018 mai arată că, în medie, mai puțin de 40 % din cadrele didactice din întreaga UE se consideră pregătite să utilizeze tehnologiile digitale în procesul de predare, cu diferențe mari între statele membre ale UE²¹. Din perspectiva managementului educațional, digitalizarea și de alfabetizare financiară în rândul elevilor evidențiază importanța adaptării curriculumului, a instrumentelor pedagogice și a

²¹ <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/1d0bc92a-en/index.html?itemId=/content/publication/1d0bc92a-en>

resursele școlare existente astfel încât toate acestea să fie valorificate și să răspundă nevoilor tinerilor de educație financiară.

Referințe bibliografice

1. Atkinson, A., and Messy, F. (2012). Measuring Financial Literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study. In OECD (Ed.), OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions (Vol. 15): OECD Publishing.
2. Bower, M. (2019). Technology-mediated learning theory. *British Journal of Educational Technology*, 1038-1041.
3. Ceobanu, C., Cucuoș, C., Istrate, O., & Pânișoară, I. O. (2020). *Educația digitală*. Iași: Editura Polirom.
4. Cucuoș, C. (2014). *Pedagogie*. Iași: Editura Polirom.
5. Hastings, J., & Tejada-Ashton, L. (2008). *Financial Literacy, Information, and DemandElasticity: Survey and Experimental Evidence from Mexico*. Mexico: NBER Working Paper, OECD. (2014). *Financial Education for youth. The role of schools*. OECD Publishing.
6. Senge, P. (2016). *Școli care învață. A cincea disciplină aplicată în educație*. București: Editura Trei.
7. Văideanu, G. (1988). *Educația la frontiera dintre milenii*. București: Editura politică.
8. https://read.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/financial-education-in-europe_9789264254855-en#page1
9. <https://education.ec.europa.eu/ro/planul-de-actiune-pentru-educatia-digitala-2021-2027>
10. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Digital_economy_and_society_statistics_-_households_and_individuals
11. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Digital_economy_and_society_statistics_-_households_and_individuals
12. <https://www.edu.ro/sites/default/files/SMART.Edu%20-%20document%20consultare.pdf>